

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/19/2022
Identifikačné číslo spisu:	5818200063
Dátum vydania rozhodnutia:	27.09.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Radoslav Svitana
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:5818200063.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ G. J., narodeného XX. K. XXXX, B., X. XXX/XX, 2/ I. Ž., narodeného XX. C. XXXX, B. XXX, 3/ I. I. V., narodenej X. S. XXXX, B., C. XXX/XX, 4/ G. J., narodeného XX. L. XXXX, B., X. XXX/XX, žalobcovia 1/ až 4/ zastúpení JUDr. Dušan Serek advokátska kancelária, s.r.o., Námestovo, Lúčna 6100/1, IČO: 47 258 781, proti žalovanému Poľnohospodárskemu družstvu so sídlom v Lokci, Lokca 507, IČO: 00 000 647, o vypratanie pozemku a odstránenie stavby, vedenom na Okresnom súde Námestovo pod sp. zn. 7C/1/2018, o dovolaní žalobcov 1/ až 4/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 29. júna 2021 sp. zn. 7Co/130/2020. takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo dňa 29. júna 2021 sp. zn. 7Co/130/2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Námestovo (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 5. marca 2020 č. k. 7C/1/2018-362 (v poradí druhým) uložil žalovanému povinnosť vypratať z (presne určených) pozemkov objekt železného hangáru - skladu, vrátane betónových panelov, na ktorých je tento objekt položený, a tiež z týchto pozemkov odstrániť betónové oplatenie, a nahradiť žalobcom 1/ až 4/ trovy konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení označil za nesporné, že medzi stranami sporu neexistuje zmluvný nájom pozemkov, ktoré žalovaný užíva a drží. Súd zisťoval, či predmetné pozemky sú neprístupné alebo ich nemožno racionálne využívať v zmysle § 12 ods. 5 zákona č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 504/2003 Z. z.“). Žalobcovia ani netvrdili, že by predmetné pozemky neboli neprístupnými. Tvrdili však, že ich pozemky, ktoré užíva žalovaný, možno racionálne využívať. Z výsluchov žalobcov 1/ až 4/ vyplynulo, že pozemky plánujú využívať v súlade s ich účelom využitia, teda na poľnohospodárske účely. Preto súd konštatoval, že predmetné pozemky možno racionálne užívať ako poľnohospodárske. Hoci v zmysle metodického pokynu Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 1551/2010-430 z 22. apríla 2010 sú tieto pozemky neprístupné, z výsluchov žalobcov súd zistil, že sa na ne možno dostať cez pozemok E KN parcela č. 8329, ktorý síce má v prenájme žalovaný, no bežne je využívaný ako prístupová cesta obyvateľmi obce B. a žalovaný voči tomu nikdy nenamietal. Čo sa

týka betónového oplatenia, súd dospel k záveru, že toto oplatenie je neoprávnenou stavbou, keďže v súčasnosti žalovanému nesvedčí žiadny právny titul, na základe ktorého by mohol mať na pozemku žalobcov umiestnenú stavbu. Aplikujúc prvú možnosť ustanovenú v § 135c Občianskeho zákonníka, súd prvej inštancie rozhodol o odstránení stavby na náklady toho, kto ju zriadil.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom z 29. júna 2021 sp. zn. 7Co/130/2020 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobu žalobcov 1/ až 4/ zamietol a žalovanému priznal vo vzťahu k žalobcom 1/ až 4/ nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. V odôvodnení uviedol, že prvoinstančný súd síce vykonal vo veci dostatočné dokazovanie, avšak nedospel k správnym skutkovým zisteniam a vec i nesprávne právne posúdil. Navyiac, v otázke, či možno pozemok tvoriaci predmet sporu racionálne využiť, nepostupoval v súlade s usmernením generálneho riaditeľa Sekcie a legislatívy MPRV SR a túto otázku posúdil i napriek tomu, že jej posúdenie patrí do právomoci správneho orgánu. Prvoinstančný súd ustálil možnosť racionálneho využitia predmetných pozemkov napriek tomu, že bolo nesporne preukázané, že predmetné pozemky sú neprístupné, nakoľko ani jeden z pozemkov, cez ktorý by bol eventuálne možný prístup, nezodpovedá požiadavkám metodického pokynu Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 1551/2010-430 z 22. apríla 2010 a usmerneniu generálneho riaditeľa Sekcie a legislatívy MPRV SR, nakoľko nie je verejnou komunikáciou s kódom využitia 22 takto zapísaným v KN. Urobil tak bez ohľadu na to, že podľa usmernenia generálneho riaditeľa Sekcie a legislatívy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky k § 12a zákona č. 504/2003 Z. z. možnosť racionálneho užívania pozemku posúdi okresný úrad, pozemkový a lesný odbor okresného úradu (správny orgán) podľa konkrétnej situácie (napr. konfigurácia terénu, veľkosť a tvar parciel, spoluvlastníctvo atď.).

2.1. Odvolací súd ďalej konštatoval, že v predmetnom usmernení generálny riaditeľ Sekcie legislatívy MPaRV SR presne definoval pozemok, ktorý je neprístupný ako pozemok, ktorý nesusedí s parcelou evidovanou v CKN so spôsobom využitia 22 podľa vyhlášky 461/2009 Z.z. Pozemok je pre žiadateľa neprístupný aj v prípadoch, keď síce spĺňa podmienku podľa predošlej vety, ale osoba nedisponuje všetkými spoluvlastníckymi podielmi pozemku, alebo ak je na tomto pozemku vyčlenený podnájomný pozemok podľa § 12b zákona č. 504/2003 Z. z. K tomu odvolací súd uviedol, že ani jedna z týchto podmienok v konaní preukázaná nebola. Žalobcovia nepreukázali, že by išlo o pozemky, ktoré sú prístupné, a ani to, že by ich bolo možné racionálne užívať. Možnosť racionálneho užívania pozemkov musí posúdiť správny orgán podľa konkrétnej situácie, nie je to otázka, ktorú by bol oprávnený skúmať všeobecný súd. Za pochybenie odvolací súd považoval i záver prvoinstančného súdu, ktorý na jednej strane konštatoval neprístupnosť pozemkov a na druhej strane možnosť ich racionálneho využitia, a to i napriek tomu, že musia byť splnené obidve podmienky kumulatívne. Nie je totiž možné racionálne užívať pozemky, na ktoré nie je daný prístup. V nadväznosti na uvedené odvolací súd dospel k záveru, že žalovaný preukázal existenciu zákonného nájmu k pozemkom tvoriacim predmet sporu v zmysle § 12 ods. 5 a nasl. zákona č. 504/2003 Z. z., a preto žalobu ako nedôvodnú zamietol.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia 1/ až 4/ (ďalej aj „dovolateľa“) z dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Navrhli, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Poukázali na to, že prvoinstančný súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z intencii pôvodného zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Žiline zo dňa 13. novembra 2019 sp. zn. 7Co/157/2019, v ktorom práve krajský súd v bode 15. uviedol, že súd prvej inštancie „neskúmal, či pozemky žalobcov sú prístupné z komunikácie tak, ako to vyplýva z metodického pokynu Ministerstva pôdohospodárstva SR, či jednotliví žalobcovia disponujú všetkými vlastníckymi podielmi k pozemkom tvoriacim predmet sporu alebo či je na tomto pozemku vyčlenený podnájomný pozemok podľa § 12b zákona č. 504/2003 Z. z., prípadne, či je možné, pokiaľ nebudú splnené tieto predpoklady, pozemky žalobcov racionálne užívať“. Teda už v pôvodnom zrušujúcom rozhodnutí krajský súd uviedol, že ak nebude splnený predpoklad prístupnosti pozemkov, potom treba skúmať, či je možné pozemky žalobcov racionálne užívať, a práve takto naznačeným smerom sa nieslo následné dokazovanie na súde prvej inštancie. V dovolaní napadnutom rozsudku však Krajský súd v Žiline vyslovil úplne iný právny názor, keď konštatoval, že obidve podmienky musia byť splnené kumulatívne. Takáto zmena právneho názoru podľa dovolateľov nie je v súlade so zásadou právnej istoty a práva na spravodlivý proces, navyše ide o

právny názor, ktorý nemá oporu v zákone.

3.1. Ako právne otázky, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli judikované (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP), vymedzili dovolatelia otázku, „či na účely posúdenia vzniku tzv. zákonného nájmu poľnohospodárskeho pozemku podľa § 12a zákona č. 504/2003 Z. z., ktorý bol užívaný bez nájomnej zmluvy, sa majú skúmať otázky neprístupnosti a nemožnosti racionálneho využitia pozemku jeho vlastníkom ako podmienky, ktoré majú, resp. nemajú byť splnené kumulatívne, alebo ako oddelené podmienky“, a zároveň otázku, „či v prípade podania vypratávacej žaloby vlastníkom poľnohospodárskeho pozemku užívaného bez nájomnej zmluvy je na účely výkladu pojmov neprístupnosť pozemku a nemožnosť racionálneho využitia pozemku podľa § 12a zákona č. 504/2003 Z. z. pre súd právne záväzný výklad uvedený v usmernení generálneho riaditeľa sekcie legislatívy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR č. 1918/2018-430 z 9. mája 2018“. Podľa dovolateľov je správny výklad taký, že na to, aby nemohol byť na účely § 12a ods. 1 zákona č. 504/2003 Z.z. konštatovaný vznik tzv. zákonného nájmu pozemku užívaného bez nájomnej zmluvy jeho neoprávneným užívateľom, postačuje vlastníkovi pozemku, aby v konaní o vypratanie tohto pozemku preukázal jednak to, že na užívanie pozemku nie je uzavretá platná nájomná zmluva a následne buď preukázal prístupnosť pozemku, alebo možnosť racionálneho využitia tohto pozemku priamo jeho vlastníkom (teda hoci ide o pozemok neprístupný, avšak vlastník preukáže, že je na jeho strane racionálny dôvod, pre ktorý takýto pozemok, hoc javiaci sa ako neprístupný, vie práve on sám racionálne využiť). Podľa dovolateľov, ak vlastník pozemku preukáže, že pozemok hoc neprístupný (napr. nevedie k nemu cestná komunikácia), má záujem racionálne poľnohospodársky využívať, má legálnu možnosť prístupu k nemu práve v zmysle § 127 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd vôbec nebral do úvahy poukazovanie žalobcov na toto ustanovenie Občianskeho zákonníka.

3.2. Pokiaľ ide o usmernenie generálneho riaditeľa sekcie legislatívy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, dovolatelia uviedli, že pojem „usmernenie“ Ústava SR a ani zákon č. 504/2003 Z. z. nepoznajú. Právna teória ho však považuje za akt, ktorým nadriadený orgán riadi a usmerňuje činnosť podriadených orgánov a ktorý je záväzný iba pre podriadené orgány vo vnútorných vzťahoch verejnej správy. Usmernenie nie je právnym predpisom a nie je záväzné ani pre súdy rozhodujúce napríklad - ako v tomto prípade - o vypratávacej žalobe, teda odvolací súd nemal pri výklade pojmov neprístupnosť pozemku a nemožnosť racionálneho využitia pozemku podľa § 12a ods. 1 zákona č. 504/2003 Z. z. postupovať podľa usmernenia generálneho riaditeľa sekcie legislatívy Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ale mal vec posúdiť podľa všeobecne záväzných právnych predpisov (napr. § 127 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

4. Žalovaný sa k dovolaniu žalobcov nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“, resp. „najvyšší súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je prípustné a dôvodné, preto bolo potrebné rozsudok dovolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na oprávnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu za predpokladu ústavnej udržateľnosti výkladu procesných predpisov.

7. O mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých

právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014). Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 172/03).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (ods. 1). Dovolač dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (ods. 2).

11. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučné zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolač súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobkyní, že v konaní došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti.

12. Citované ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, keď miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

13. Najvyšší súd zdôrazňuje, že súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo strán sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (§ 387 ods. 3 CSP). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania (4Cdo/125/2019). Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodnutí súdov, a tak vylúčiť svojvoľu v tomto procese. V právnom štáte by nemali vzniknúť pochybnosti, či sa súd s určitou, stranou sporu výslovne prezentovanou otázkou zaoberal, alebo nie; odpoveď by mala byť zrejmá z odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

14. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj Ústavného súdu SR vyplýva, že nie na každý

argument strany musia dať súdy odpoveď v odôvodnení rozhodnutia; ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Ústavný súd vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 107/07).

15. Za dôvodnú považoval dovolací súd námietku žalobcov, že v súdnom konaní o vypratanie pozemku resp. o odstránenie stavby nie je možné prístupnosť a racionálnu užívateľnosť pozemku, na ktoré odkazujú ustanovenia § 12 ods. 5 a § 12a zákona č. 504/2003 Z. z., posudzovať výlučne s odkazom na interný riadiaci dokument orgánov štátnej správy, ako je usmernenie alebo metodický pokyn. Samozrejme, takýto dokument je možné (a z dôvodu právnej istoty aj vhodné) vziať do úvahy, avšak je potrebné zdôrazniť, že nejde o prameň práva (iba o výklad správnych orgánov). V preskúmvanej veci odvolací súd skúmal prístupnosť či neprístupnosť predmetných pozemkov výlučne podľa usmernenia ústredného orgánu štátnej správy. Konštatoval, že toto usmernenie obsahuje definíciu pozemku, ktorý je neprístupný, a že „ani jedna z týchto podmienok v konaní preukázaná nebola“, pričom tu z odôvodnenia rozsudku nie je jednoznačne zrejmé, či mal súd na mysli podmienky prístupnosti alebo podmienky neprístupnosti pozemku, keďže definícia citovaná z usmernenia je definíciou neprístupného pozemku, ale z kontextu celého rozsudku (a zo zamietnutia žaloby) vyplýva, že podľa odvolacieho súdu neboli preukázané podmienky prístupnosti, nie neprístupnosti pozemkov.

16. Dovolací súd musel dať za pravdu dovolateľom v tom, že odvolací súd skúmal prístupnosť či neprístupnosť predmetných pozemkov (ako predpoklady pre aplikáciu ustanovení § 12 ods. 5 a § 12a zákona č. 504/2003 Z. z.) výlučne na základe interných riadiacich aktov orgánov štátnej správy (usmernenie, metodický pokyn) napriek tomu, že žalobcovia v konaní (na súde prvej inštancie aj v odvolacom konaní) argumentovali ustanovením § 127 ods. 3 Občianskeho zákonníka (právo vstupu na pozemok, pokiaľ je nevyhnutné pre údržbu a obhospodarovanie susedných pozemkov). Touto argumentáciou žalobcov sa však odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozsudku vôbec nezaoberal a nedal na tento argument žiadnu odpoveď. Išlo pritom o jeden z podstatných argumentov, ktorými sa žalobcovia snažili preukázať, že majú zákonný prístup na svoje pozemky a môžu ich racionálne užívať. Nevysporiadanie sa s touto argumentáciou predstavuje porušenie práva žalobcov na spravodlivý proces a je dôvodom na zrušenie rozhodnutia odvolacieho súdu podľa § 420 písm. f) CSP.

17. Pokiaľ dovolatelia namietali zmenu právneho názoru odvolacieho súdu v porovnaní s predchádzajúcim uznesením, ktorým odvolací súd zrušil prvý rozsudok súdu prvej inštancie, je potrebné uviesť, že na rozdiel od súdu prvej inštancie, ktorý je v prípade zrušenia rozhodnutia a vrátenia veci odvolacím súdom viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 CSP), odvolací súd nie je viazaný právnym názorom, vysloveným vo vlastnom predchádzajúcom uznesení, ktorým zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie. Teda odvolací súd svoj skorší právny názor môže (napríklad aj pod vplyvom záväzného právneho názoru najvyššieho súdu alebo ústavného súdu) zmeniť. Nie je preto v rozpore s procesnými predpismi, ak odvolací súd svoj predchádzajúci vo veci vyslovený právny názor zmení (porov. napr. nález Ústavného súdu SR z 3. septembra 2013 sp. zn. III. ÚS 46/2013). Na druhej strane však zmena právneho názoru odvolacieho súdu neprispieva k právnej istote, preto by mala mať len výnimočnú povahu a v každom prípade by mala byť riadne odôvodnená.

18. Ak odvolací súd v prvom uznesení inštruoval súd prvej inštancie, že má preskúmať prístupnosť predmetných pozemkov a „prípadne, pokiaľ nebudú splnené predpoklady prístupnosti, či je možné pozemky žalobcov racionálne užívať“, ale v napadnutom rozsudku už konštatoval, že „musia byť splnené obe podmienky kumulatívne“, môže to evokovať zmenu právneho názoru, ktorá nebola riadne

odôvodnená (zjednodušene povedané, ak majú byť pre vyhovieť žalobe splnené kumulatívne dve podmienky, tak po zistení nesplnenia jednej z nich už nie je potrebné skúmať splnenie druhej, preto inštrukcia skúmať „prípadne“ užívateľnosť pozemkov, ak sa nepreukáže ich prístupnosť, vyznieva rozporne s právnym názorom, že obe podmienky musia byť splnené kumulatívne). Podľa dovolacieho súdu však je toto vyjadrenie odvolacieho súdu o kumulatívnom splnení dvoch podmienok nejednoznačné, a to z rovnakých dôvodov ako boli uvedené vyššie v bode 15. tohto odôvodnenia: Odvolací súd tu konštatoval, že „musia byť splnené obidve podmienky kumulatívne“, avšak vzhľadom na kombináciu pozitívneho a negatívneho vymedzenia týchto podmienok v predchádzajúcej časti vety („na jednej strane neprístupnosť pozemkov a na druhej strane možnosť ich racionálneho využitia“) nie je zrejmé, čo presne súd považoval za „podmienky“ a kto má preukazovať ich splnenie - či má užívateľ pozemku preukazovať neprístupnosť a súčasne (kumulatívne) nemožnosť racionálneho využitia pozemku (čo však nezodpovedá významu spojky „alebo“ použitej v ustanoveniach § 12 ods. 5 a § 12a zákona č. 504/2003 Z. z.), alebo má vlastníť pozemku žiadajúci o jeho vrátenie preukazovať prístupnosť pozemku a súčasne možnosť jeho racionálneho využitia.

19. Z uvedených dôvodov (nejednoznačnosti záveru odvolacieho súdu o potrebe kumulatívneho splnenia podmienok) dovolací súd nemohol preskúmať relevantnosť dovolacej otázky, či sa majú otázky neprístupnosti a nemožnosti racionálneho využitia pozemku skúmať ako podmienky, ktoré majú byť splnené kumulatívne, alebo ide o oddelené podmienky. Bez jednoznačného vymedzenia pojmov použitých pri formulovaní právneho záveru odvolacieho súdu nie je možné posúdiť, či je tento právny záver správny alebo nesprávny. To však nemôže byť na ťarchu dovolateľov. Keďže z odôvodnenia napadnutého rozsudku nie je zrejmé, čo mal odvolací súd na mysli pod „podmienkami“ a ako (z pohľadu ktorej strany) myslel ich kumuláciu, dovolací súd môže len vo všeobecnosti poukázať na to, že v ustanoveniach § 12 ods. 5 a § 12a zákona č. 504/2003 Z. z. je použitá spojka „alebo“ („pozemok je neprístupný alebo ho nemožno racionálne užívať“). To znamená, že na to, aby sa aplikoval postup podľa § 12a citovaného zákona (t. j. uzatvorenie podnájomnej zmluvy k náhradnému pozemku namiesto vydania pozemku, ktorý je vo vlastníctve žiadateľa), postačuje (okrem ostatných podmienok vymedzených v § 12a) preukázanie, že ide o neprístupný pozemok alebo (t. j. alternatívne) o pozemok, ktorý nemožno racionálne užívať. Naopak na to, aby vlastníť dosiahol vydanie takéhoto pozemku in natura (t. j. aby sa neaplikovalo ustanovenie § 12a), musí preukázať, že nie je naplnený ani jeden z uvedených predpokladov, t. j. nejde o neprístupný pozemok a súčasne (kumulatívne) nejde o pozemok, ktorý nemožno racionálne užívať (podľa základov výrokovej logiky negáciou disjunkcie dvoch výrokov je konjunkcia ich negácií). Vzhľadom k tomu, že dôvodom zrušenia napadnutého rozsudku sú vady podľa § 420 písm. f) CSP, dovolací súd sa nemohol bližšie vyjadriť k právnym otázkam, ktoré nastolili dovolatelia podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

20. Je však potrebné doplniť, že nejasne vyznieva aj odkaz odvolacieho súdu na to, že otázka, či možno pozemok tvoriaci predmet sporu racionálne využiť, patrí do právomoci správneho orgánu, keď odvolací súd na inom mieste odôvodnenia napadnutého rozsudku sám túto otázku posudzoval a skonštatoval, že nebola preukázaná ani jedna z podmienok (pravdepodobne mal na mysli aj podmienku racionálnej využiteľnosti pozemkov). K tomu dovolací súd uvádza, že zákon č. 504/2003 Z. z. dáva správnomu orgánu právomoc rozhodovať (a pritom posudzovať aj prístupnosť či racionálnu využiteľnosť pozemku) len za presne vymedzených okolností, uvedených v § 12a ods. 8 - len ak si nájomca nesplní povinnosť uzavrieť s vlastníkom pozemku podnájomnú zmluvu k náhradnému pozemku, môže okresný úrad na návrh (žiadosť) vlastníka rozhodnúť o vzniku podnájomného vzťahu. V posudzovanej veci však žalobcovia nežiadali uzavretie podnájomnej zmluvy k náhradnému pozemku, ale naopak, žiadali vydanie vlastného pozemku in natura. Na rozhodovanie o vydaní (vypratání) pozemku nemá správny orgán kompetenciu, toto patrí plne do právomoci súdov. V rámci tohto konania môžu sudy ako predbežnú otázku skúmať aj to, či sa na predmetné pozemky vzťahujú ustanovenia § 12 ods. 5 a § 12a zákona č. 504/2003 Z. z.

21. Napokon dovolací súd upozorňuje aj na nesprávne použitie slovného spojenia „zákonný nájom“ v napadnutom rozsudku odvolacieho súdu, ktoré tiež robí rozsudok nejasným a ťažko zrozumiteľným. Odvolací súd totiž používa toto slovné spojenie s odkazom na § 12 ods. 5 zákona č. 504/2003 Z. z.

(„zákonný nájom v zmysle § 12 ods. 5 zákona č. 504/2003 Z. z.“), avšak v súčasnosti účinné (a aj v čase vydania napadnutého rozsudku účinné) ustanovenie § 12 ods. 5 zákona č. 504/2003 Z. z. neupravuje zákonný nájom, ale použitie postupu podľa § 12a, ak vlastník žiada o vrátenie a prevzatie pozemku, ktorý je užívaný bez nájomnej zmluvy. Zákonnú fikciu vzniku nájomného vzťahu (ktorú by bolo možné označiť ako zákonný nájom) ustanovuje § 12 ods. 4 zákona č. 504/2003 Z. z.

22. Vychádzajúc z uvedeného najvyšší súd dospel k záveru, že odôvodnenie napadnutého rozsudku odvolacieho súdu je nezrozumiteľné, nie je z neho zrejmé, ako dospel odvolací súd k záveru, že „žalovaný preukázal existenciu zákonného nájmu“ k predmetným pozemkom a odvolací súd sa v napadnutom rozsudku nevysporiadal s podstatnou argumentáciou žalobcov, ako je uvedené v bode 16. tohto odôvodnenia, čím došlo k porušeniu práva dovolateľov na spravodlivý proces. Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP je potom nielen prípustné, ale aj dôvodné a je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

23. Súd prvej inštancie v ďalšom konaní odstráni nedostatky uvedené vyššie (najmä sa vysporiada s argumentáciou žalobcov právom vstupu na pozemok podľa § 127 ods. 3 Občianskeho zákonníka) a následne vo veci opätovne rozhodne, pričom rozhodnutie jasne a zrozumiteľne odôvodní.

24. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.